

ใยโหนด

นายชรินทร์ พิรุณ¹

โหนด ตาล หรือตาลโตนด มีชื่อสามัญว่า Palmyra palm, Lontar palm ,Fan palm, Brab palm ชื่อวิทยาศาสตร์ Borassus flabellifer L. เป็นพืชวงศ์ปาล์ม Palmae [1]

ตาลโตนดเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกาตะวันออก แพร่ขยายพันธุ์เข้าไปในอินเดีย ศรีลังกา และกลุ่มประเทศในแถบเอเชีย ปัจจุบันมีมากในแถบทวีปเอเชีย อินเดีย ศรีลังกา พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย สำหรับในประเทศไทยพบมากในพื้นที่แถบภาคกลาง เช่นเพชรบุรี นครปฐม และภาคใต้บริเวณพื้นที่ราบทางฝั่งตะวันออกตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงมาถึงจังหวัดปัตตานี [2] ตาลโตนดเป็นพืชสารพัดประโยชน์ สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ลำต้น ผล งวง ใบ ราก เมล็ด ทางตาล และใยตาล

ใยตาล หรือใยโหนด คือเส้นใยที่ได้จากโคนทางของต้นตาลโตนด ตั้งแต่ส่วนที่ทางเริ่มแยกออกเป็น 2 แฉก คล้ายปีกนกถึงโคนทางซึ่งโอบรัดติดอยู่กับลำต้น เรียกว่า กาบโหนด จากลักษณะของกาบโหนดที่แยกถ่างออกจากรากคล้ายขากรไรจึงเรียกกาบโหนดแต่ละคู่ว่า 1 ขาไตร(ขากรไร) [3]

ใยโหนด ภาพจาก <https://www.thaipower.co/nodething/>

¹ นักวิชาการ ชำนาญการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

เนื่องจากใยตาลมีคุณสมบัติพิเศษ คือมีความเหนียว ทนทาน และไม่เป็นเชื้อรา จึงมีการนำใยตาลใช้ประโยชน์โดยใช้ฟืนเป็นเชือกเพื่อล่ามวัว ควาย ผูกเรือ ทำเส้ปัดแมลง ทำไม้กวาด ทำชุดดักปลา ผูกร้อยสิ่งของ การนำมาจักสานเป็นของใช้ในครัวเรือนพอมืออยู่บ้างแต่ไม่เป็นที่นิยม ต่อมาสินค้าหัตถกรรมจักสานด้วยเส้นใย หรือวัสดุธรรมชาติเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมมากขึ้น หน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริม และสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทักษิณคดีศึกษา เป็นหน่วยงานแรกที่มีโครงการส่งเสริมหัตถกรรมใยตาลที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา [3]

เชือกใยโหนด ภาพจาก <https://www.am1386.com/home/15631>

ขั้นตอนการทำใยตาล

1. การเลือกทางตาลโตนดเพื่อนำมาทำใยตาล จะเลือกเอากาบของต้นตาลหนุ่มสาวที่มีความสมบูรณ์เต็มที่ อายุประมาณ 5 -15 ปี สูงประมาณ 1 - 5 เมตร ช่วงนี้ต้นตาลจะมีความสมบูรณ์ให้เส้นใยได้มาก เส้นใยมีความยาวไม่แก่ หรือไม่อ่อนจนเกินไป และสีเส้นใยจะมีสีถึง 3 สี คือเส้นใยสีดำอยู่บริเวณส่วนหลังของกาบ (ด้านที่กาบโค้งลง ผิวกาบเป็นสีดำหรือน้ำตาล) เส้นใยสีน้ำตาล อยู่ถัดมากลาง ๆ กาบ และเส้นใยสีขาวอยู่บริเวณด้านหน้ากาบ (ด้านที่กาบโค้งขึ้น ผิวกาบเป็นสีขาว หรือขาวแกมเหลืองอ่อน) นอกจากจะดูอายุ และความสมบูรณ์ของต้นตาลแล้ว ต้องดูความสมบูรณ์ของแต่ละกาบเป็นพิเศษด้วย โดยพิจารณาถึงความใหญ่ และยาวของกาบเป็นสำคัญ ตาลหนึ่งต้นสามารถตัดกาบที่สวย และเหมาะจะเอามาทำเส้นใยได้ประมาณ 3-4 ขาไทร ความยาวของกาบประมาณ 1.5 - 2.5 ฟุต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของกาบ [3]

กาบโหนด(ชาไทร) ภาพจาก http://sirinthipmay.blogspot.com/2017/09/blog-post_3.html

2. การทูปกบเอาเส้นใย

นำกาบตาลที่เลือกตัดไว้ไปแช่น้ำทิ้งไว้ประมาณ 3 - 5 คืน เพื่อให้กบพองตัว แล้วนำมาทูปด้วยท่อนไม้กลม หรือไม้ที่ลบเหลี่ยม โดยมีไม้ท่อนโตๆ อีกท่อนหนึ่งเป็นไม้รองทูป ในการทูปกบตาลเพื่อเอาเส้นใยมีหลักสำคัญ ดังนี้

2.1 ต้องทูปตามความยาวของกบเพราะถ้าทูปขวางกบจะทำให้เส้นใยที่รวมตัวอยู่ในกบมีโอกาสหักได้

2.2 เริ่มทูปจากโคนกบ(ส่วนของกบที่อยู่ชิดกับลำต้นซึ่งเป็นส่วนที่โตและหนากว่าปลายกบอีกด้านหนึ่ง เพราะจะทำให้กบแตกตัวได้ง่ายแล้วจึงค่อยทูปที่ส่วนอื่นของกบ หรือทูปกลับไปมา ตามความเหมาะสม

2.3 การทูปกบของตาลหนุ่มต้องเริ่มทูปทางด้านหลังกบ โดยทูปแรงๆหลายครั้งจนกบเริ่มแตกแล้วจึงเบามือลงแล้วพลิกด้านหน้าทูปสลับกันบ้างเป็นครั้งคราว การทูปกบด้านหน้าจะทำอย่างระมัดระวังไม่ทูปแรงและบ่อยครั้งเหมือนทูปหลังกบทั้งนี้เพราะเส้นใยสีดำ และสีน้ำตาลซึ่งเป็นเส้นใยที่แข็งจะรวมตัวอยู่หนาแน่นที่หลังกบถึงกลางๆกบ ตามลำดับ ส่วนที่บริเวณหน้ากบเป็นเส้นใยสีขาวซึ่งยังอ่อน ถ้าถูกทูปแรงๆ หรือทูปมากครั้งจะทำให้เส้นใยสีขาวใช้การไม่ได้ การทูปกบตาลเพื่อเอาเส้นใยมาใช้ในการจักสานนั้น ผู้ทูปจะทูปพอให้กบแตกสามารถดึงเอาเส้นใยได้ง่าย ชาวบ้านเรียกว่า ทูปพอซำ เมื่อทูปได้ที่แล้วก็ลอกเอาผิวชั้นนอกออกก่อนแล้วดึงเอาเส้นใยตามที่ต้องการ[3]

การทุบกาบโหนดเพื่อเอาใยโหนด

ภาพจาก https://www.youtube.com/watch?v=_cANT7GDgcw

การดึงใยโหนด ภาพจาก <https://www.am1386.com/home/15631>

การเตรียมใยตาลเพื่อใช้จักสาน

ใยตาลที่ดึงออกมาจากกาบตาลยังไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันที ต้องนำไปผ่านขั้นตอนเพื่อให้มีลักษณะที่เหมาะสมที่จะใช้จักสานได้ ซึ่งต้องมีขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การชุดขุย ใยตาลที่ได้จากการทุบกาบตาลจะมีขุยเกาะติดอยู่มากจะต้องนำมาผ่าน

ขั้นตอนการชุดขุย ก่อนที่จะชุดขุยจะเอาใยตาลตากแดดไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อให้เส้นใยหมาดๆ ซึ่งเชื่อกันว่าจะทำให้มีความเหนียวมากขึ้น หลังจากนั้นเอามาแช่น้ำไว้ประมาณ 5 - 10 นาที เพื่อให้ขุยพองตัวจะได้ง่ายต่อการชุด ระยะแรก ๆ ชาวบ้านใช้มีดชุดทีละเส้นซึ่งทำให้เสียเวลามาก ต่อมาจึงหาวิธีการชุดครั้งละหลาย ๆ เส้นที่นิยมใช้มี 2 วิธี คือ วิธีแรกนำไม้ไผ่มาผ่าให้มีลักษณะอย่างไม้ตบเอาใยตาลครั้งละประมาณ 7 - 10 เส้น สอดเข้าระหว่างตบแล้วดึงหลาย ๆ ครั้งจนหมดขุย อีกวิธีหนึ่งใช้แผ่นฝอยขัดหม้อโดยเอาใยตาลครั้งละเท่า ๆ กับวิธีแรก สอดเข้าระหว่างพับของแผ่นฝอยแล้วดึงหลาย ๆ ครั้ง จนหมดขุย

2. การต้มด้วยสารส้ม โดยเชื่อว่าสารส้มจะช่วยรักษาสีของเส้นใย และช่วยให้เส้นใยมีความเหนียวทนทานมากขึ้น ปัจจุบันไม่นิยมทำเพราะว่าใยตาลมีความเหนียวทนทานเป็นพิเศษอยู่แล้ว

3. การชักเรียง เป็นการปรับขนาดใยตาลให้เท่ากันตลอดทั้งเส้น และมีขนาดพอเหมาะที่จะนำไปใช้ในการจักสาน โดยการนำแผ่นเหล็กมาเจาะรูให้มีขนาดตามต้องการ แล้วนำใยตาลสอดเข้าไปแล้วดึง ความคมของเหล็กที่เจาะไว้ผนวกกับแรงดึงจะทำให้ส่วนของใยตาลที่มีขนาดโตกว่าจะถูกฉีกออกไป จะชักเรียงเฉพาะใยตาลสีดำ

หรือสีน้ำตาลเข้มเท่านั้น เพราะเส้นใยเหล่านี้มักมีขนาดไม่เท่ากันทั้งเส้น ในระยะหลังๆ ไม่นิยมการชักเรียดยีตาด เพราะใยตาดมีความแข็งแรง และเหนียวมากทำให้รู้เป็นชักเรียดกว้างออกเร็วมาก จะใช้ใยตาดเส้นกลมขนาดที่ได้ตามธรรมชาติมาปรับใช้

4. การชูดยีตาด หลังชักเรียดแล้วบางคนจะเอาไปจักสานเลย แต่บางคนจะนำใยตาดมาชูดก่อนใช้จักสาน โดยการใช้สันมีดชูดที่ละเส้น เพื่อให้เส้นใยมีความนิ่มนวล และแบนลงเล็กน้อยสะดวกในการใช้จักสาน

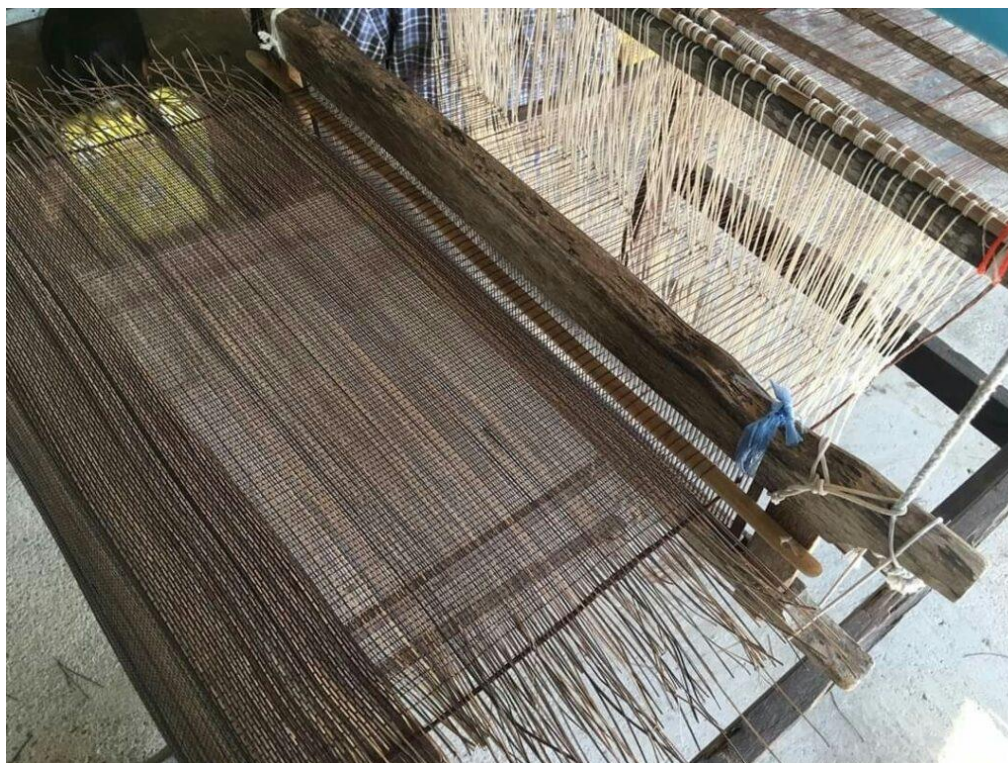
5. การย้อมสีตาด การจักสานแต่เดิมมาไม่มีการย้อมสี ใช้สีตามธรรมชาติ 3 สี มารยะหลังจึงมีการทดลองเอาใยตาดไปย้อมสีด้วยสีย้อมผ้า แต่ไม่ได้รับความนิยมเท่าสีตามธรรมชาติจึงเลิกไป

การจักสานใยตาด

หลังจากเตรียมใยตาดตามขั้นตอนต่าง ๆ แล้ว ก็นำเอาใยตาดมาจักสานเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ตะกร้า หมวก กระเป๋าถือ กล่องกระดาษเช็ดมือ ที่รองแก้ว หรือที่เรียกรวมๆ ว่า “หัตถกรรมใยตาด ” ต้องใช้ใยตาดเป็นวัสดุหลัก จะใช้ใยตาดอย่างเดียว หรือใช้วัสดุอื่นมาเสริมด้วยก็ได้ เช่นไม้ไผ่ หวาย ย่านลิเภา

การทอใยโหนด ภาพจาก <https://www.am1386.com/home/15631>

เครื่องทอใยโหนด ภาพจาก <https://www.thaipower.co/nodething/>

หัตถกรรมใยตาลจึงมีการพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และรูปแบบมาเรื่อย ๆ ปัจจุบันหัตถกรรมใยตาลเป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นของจังหวัดสงขลา และได้รับรางวัลโอท็อป 5 ดาวระดับประเทศ

ปัจจุบันการทำหัตถกรรมใยตาลมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการผลิต เช่น เครื่องตีใยตาล และเครื่องทอเข้ามาช่วยในการจักสาน กลุ่มหัตถกรรมใยตาลที่ทำมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก คือ กลุ่มโหนดทัง ผลิตหัตถกรรมใยตาลภายใต้ชื่อแบรนด์ Nodething เป็นกลุ่มหัตถกรรมจากใยตาลของอำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้รับรางวัลหลายการ เช่น รางวัลภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย หมู่บ้านหัตถกรรมดีเด่นผ่านมาตรฐานชุมชน ผลิตภัณฑ์ดีเด่นจังหวัดสงขลา และรางวัลโอท็อป 5 ดาวระดับประเทศ และเป็น 1 ใน 10 ผลิตภัณฑ์เอสเอ็มอีในปี 2559 ที่ได้ดิไซเนอร์เข้ามาช่วยพัฒนาสินค้าให้มีความเป็นสากล และกำลังผลักดันเป็นสินค้าส่งออกไปยังตลาดโลก

อ้างอิง

- [1] สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตาล สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567 จาก http://www.rspg.or.th/plants_data/pdata_04.htm
- [2] พรศักดิ์ พรหมแก้ว. ใยตาล: หัตถกรรม. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 7(2529):2993-3000.
- [3] กองทรัพย์ ชาดินาเสียว. อปเกรตใยตาลสู่ 'Nodething' งานคราฟต์สุดหรูสะท้อนวิถีโหนด. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2567. จาก http://www.rspg.or.th/plants_data/use/color5-9.htm

